

УДК 327(4):796

С. М. Кулик – кандидат політичних наук,
доцент кафедри міжнародних відносин та
регіональних студій Волинського
національного університету імені Лесі
Українки

СПОРТИВНА ТЕМАТИКА НА БАНКОТАХ КРАЇН ЄВРОПИ

Простежено особливості дизайну, випуску та обігу банкнот із зображенням спортсменів, спортивних споруд у країнах Європи. З'ясовано, що більшість із них є платіжними засобами,

© Кулик С. М., 2022

інші – ювілейними (пам'ятними) банкнотами, вони досі користуються великим попитом. Усе це сприяє візуалізації, позитивному іміджу цих країн.

Ключові слова: імідж держави, спортсмени, спортивні споруди, дизайн банкнот.

Kulyk S. M. Sports theme on banknotes of European countries. Features of banknotes design, their issue and circulation are associated and compared with the image of athletes and sports facilities in European countries. Most of the banknotes appear to be means of payment, others are jubilee (commemorative) banknotes, and they are still in high demand. All this contributes to visualization and a positive image of European countries.

Key words: image of a state, athlete, sports facilities, banknote design.

Актуальність дослідження. На банкнотах багатьох держав світу зображені спортивні споруди, портрети спортсменів, які отримали національне та міжнародне визнання. Першими у 1986 р. це зробили фіни, які таким чином виявили повагу до легендарного бігуна-стайєра П. Нумрі. А першим шахістом, кого зобразили на банкнотах, був естонський гросмейстер П. Керес.

Мета дослідження – простежити особливості дизайну, випуску та обігу банкнот із зображенням спортсменів, спортивних споруд у країнах Європи.

Виклад основного матеріалу. Автор виділив такі загальні особливості зображення спортсменів, спортивних споруд на банкнотах країн Європи. Отже, найчастіше:

- їх випускають із приводу річниці смерті «легенди» спорту (Північна Ірландія);
- випускають країни, у яких поширені сепаратистські рухи (Північна Ірландія);
- це перші випуски банкнот державами, що отримали незалежність (Литва, Естонія);
- інколи це ювілейні (пам'ятні) банкноти, їх випускають обмеженими серіями (Північна Ірландія, Чехія);
- на них зображено фігури (Естонія) та моменти гри (Північна Ірландія), нагороди, трофеї спортсменів (Шотландія);
- на банкнотах представлено популярні у цих країнах види спорту – шахи (Естонія, Вірменія), футбол (Північна Ірландія), хокей (Чехія).

Зображення спортивних споруд, спортсменів на банкнотах країн Європи автор трактує як:

1) вшанування їхньої пам'яті. У річницю смерті легендарного футболіста Дж. Беста було випущено обмежений тираж банкнот, які місцеве населення розкупило протягом п'яти днів;

2) популяризація певного виду спорту у країні. При цьому на банкнотах не обов'язково зображають спортсменів, які є громадянами цієї країни. Наприклад, шотландці на п'яти фунтах помістили зображення американця Дж. Ніклауса – багаторазового переможця відкритих чемпіонатів, мастерс з гольфу;

3) популяризація національної валюти. Такі банкноти – предмет колекціонування й обміну, сувеніри та подарунки, а у випадку зміни грошових одиниць країн ще й нумізматична цінність;

4) елемент їх оновлення. Введення в обіг «спортивних» банкнот – це зміна дизайну, підвищення рівня їхнього захисту та безпеки. Зазначимо, що у багатьох європейських країнах такі банкноти були замінені у зв'язку із запровадженням в обіг євро.

Висновки. Зображення спортсменів, спортивних споруд на банкнотах країн Європи – це візуальний символ держави, частина гуманітарної та монетарної політики, впевнене й ненав'язливе просування її міжнародного іміджу.

**Спортсмени, спортивні споруди,
які зображені на банкнотах країн Європи**

Країна, номінал банкноти, дата випуску, кількість штук	
Спортсмен	Спортивні досягнення та перемоги, спортивні споруди
Фінляндія, 10 марок, із 1986 р. <i>Припинено у 1993 р. після введення банкноти у 20 марок</i>	
Пааво Нурмі	Бігун на середні та довгі дистанції, учасник трьох Олімпійських Ігор: 1920, 1924, 1928 рр.; володар найбільшої кількості олімпійських медалей в історії легкої атлетики у ХХ ст.; багаторазовий рекордсмен світу. На лицевій стороні – портрет П. Нурмі. На зворотній – Олімпійський стадіон у Гельсінкі.
Литва, 10 літів, перебувала в обігу у 1991–2011 р.	
Стяпонас Дарюс (Стяпонас Юцявічус) і Стасіс Гренас	Стяпонас займався баскетболом, хокеєм, бейсболом, боксом; на Олімпійських Іграх 1924 р. захищав ворота збірної Литви з футболу. Ініціатори Трансатлантичного перельоту Нью-Йорк – Каунас (15–17 липня 1933 р.). Польотом і гаслом «Ми летимо в Литву» прагнули зробити внесок у те, щоб Литва стала відомою у світі. Літак зазнав аварії, обидва пілоти загинули. На аверсі – зображені їхні портрети, хоча, зазвичай, на банкнотах зображають лише один портрет. Дарюс і Гренас – наймолодші особи, які будь-коли були зображені на банкнотах. На реверсі – літак «Lituania», що летить над Атлантичним океаном [5, с. 66].
Естонія, 5 крон, 1991 р., перебувала в обігу у 1992–2011 рр.	
Пауль Керес	Шаховий «композитор» і теоретик. Один із найсильніших шахістів світу 1930–1960 рр. Кращий спортсмен Естонії ХХ ст. Здобув славу «завжди другого»: у 1953, 1956, 1959, 1962 рр. посідав, поділяв друге місце у турнірах претендентів, але так і не зміг зіграти матч на першість світу. П'ятиразовий чемпіон Естонії, триразовий чемпіон СРСР, семиразовий переможець Всесвітніх шахових олімпіад, тричі – командного чемпіонату Європи. На аверсі – портрет П. Кереса, справа – шахові фігури.
Вірменія, 2000 драм, в обігу із 2018 р.	
Тигран Петросян	Чемпіон світу з шахів (1963–1969 рр.), чотириразовий чемпіон СРСР. На аверсі – портрет шахіста на тлі фрагментів переможних партій дев'ятого чемпіона світу з шахів і сцена коронування шахового короля. На реверсі – пам'ятник Т. Петросяну в Єревані на тлі Будинку шахів і панорами міста Єревана [2].
Шотландія, 5 фунтів, 2005 р.	
Джек Ніклаус, американець	Один із кращих гольфістів в історії, багаторазовий рекордсмен Книги рекордів Гіннеса, член «Залу світової слави гольфу». Ювілейну банкноту випустили на честь перемог спортсмена. Серійні номери банкнот починаються із JWN – ініціалів Ніклауса (Jack William Nicklaus). На реверсі – портрет Д. Ніклауса з Кубком відкритого чемпіонату Британії з гольфу 1978 р., а також він у момент вирішального удару по м'ячу та фотокореспонденти й глядачі на задньому плані. Ювілейний логотип золотого кольору – ведмідь у овалі – прізвисько спортсмена. Під логотипом напис «NICKLAUS». Банкноту прикрашає багато м'ячів для гольфу і кубків [4].
Північна Ірландія, 5 фунтів, 2006 р., 1 млн. штук	
Джордж Бест	Півзахисник ФК «Манчестер Юнайтед» і збірної Північної Ірландії, дворазовий чемпіон Англії, переможець Кубка чемпіонів, володар «Золотого м'яча» 1968 р. Національний герой, один із найкращих футболістів ХХ ст. Пам'ятну банкноту випустили у першу річницю смерті футболіста (2006 р.). На реверсі – Д. Бест зображений у формі клубу й національної команди та моменти гри, коли він забивав легендарні м'ячі [1].

Чехія, 50 крон, 2022 р., чотири серії по 2500 екземплярів, не використовують як платіжний засіб	
Яромир Ягр	Чеський нападник, член символічного «Потрійного золотого клубу» – хокеїстів, які перемагали: на Чемпіонаті світу, в Кубку Стенлі та на Олімпійських Іграх. Ювілейні (пам'ятні) банкноти випущені з нагоди 50-річчя спортсмена. Цифра «50» пофарбована у колір чеського прапора. На аверсі – переповнена Староміська площа в Празі, куди після перемоги на Олімпіаді у Нагано в 1998 р. прибули хокеїсти збірної Чехії, які виграли олімпійське золото. Напис чеською та англійською мовами «Гордість і честь – це перемога». На реверсі – Ягр із своїм легендарним номером 68 на шоломі [3].

* Складено за: [1–5].

Джерела та література

1. Воробьєва О. Герои спорта в кошельках и бумажниках. URL: <https://www.nkj.ru/open/29924/> (дата звернення: 12.03.2017).
2. Воробьєва О. «Железный Тигран» на купюре Армении. URL: <https://www.nkj.ru/open/34819/> (дата звернення 02.12.2018).
3. Луканюк Л. У Чехії випустили пам'ятну банкноту на честь олімпійського чемпіона. URL: <https://sport.segodaya.ua/ua/sport/hockey/v-chehii-vypustili-pamyatnuyu-banknotu-v-chest-olimpiyskogo-chempiona-1602883.html> (дата звернення: 15.02.2022).
4. Пять фунтов стерлингов 2005, Джек Никлаус, Великобритания. URL: <https://notescollector.eu/pages/ru/notes.php?notelid=1040>
5. Равайтите-Кучинскене А. История Литвы в литах. *Банкаўскі веснік. САКАВІК*. 2016. С. 63–68.